

Lakialoite LA 13/2024 vp

Marko Asell sd

Lakialoite laiksi liikuntalain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteen tarkoituksena on liikuntalain 12 §:n 1 momentissa, 13 §:n 1 momentissa sekä 14 §:n 1 momentissa mainittujen valtion talousarvioon otettavien määrärahojen suuruuden tarkistaminen vuosittain korottamalla edellisenä vuonna talousarvioon otettua vastaavaa määrärahaa kustannustason muutosta vastaavasti.

PERUSTELUT

Liikkumisella ja fyysisellä kunnolla on tärkeä merkitys väestön hyvinvoinnille, terveydelle ja toimintakyvylle. Liikkuminen tukee lukuisin tavoin sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä. Säännöllisen liikkumisen on todettu auttavan myös useiden sairauksien ehkäisyssä. Fyysinen kunto koostuu useista osa-alueista, joilla on sekä itsenäisiä että yhteisiä vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn. Hyvä kunto auttaa jaksamaan ja selviytymään sekä arkisissa toimissa että erilaisissa fyysisissä suorituksissa. Lisäksi se suojaa useilta sairauksilta ja toimintakyvyn heikkenemiseltä.

Runsas ja erityisesti pitkäkestoinen paikallaanolo kuormittaa kehoa yksipuolisesti ja altistaa monille pitkäaikaissairauksille, eikä liikkuminen näyttäisi täysin kompensoivan tätä vaikutusta. Liian vähäinen liikkuminen maksaa yhteiskunnalle vuodessa vähintään 3,2 miljardia euroa. Päivittäinen yli kahdeksan tunnin paikallaanolo valveilla ollessa puolestaan aiheuttaa vuosittain noin 1,5 miljardin euron kustannukset Suomessa. Vähäinen liikkuminen ja runsas paikallaanolo aiheuttavat mm. terveydenhuollon kustannuksia, tuottavuuskustannuksia, tuloverojen menetyksiä, ikäihmisten koti- ja laitoshoidon kustannuksia sekä syrjäytymisen kustannuksia.

Mielenterveysongelmat ovat tällä hetkellä suurin työkyvyttömyyttä aiheuttava syy. Oppilaiden mielenterveysongelmat ovat nousseet merkittävästi. Australialainen tutkimus vahvisti liikunnan merkitystä todeten, että liikunnan vaikutus masennukseen on dramaattinen ja liikunta pitää ottaa ensisijaisten hoitomuotojen joukkoon.

UKK-instituutin Liikuntaraportti 2018—2022 kuvaa suomalaisten lasten, nuorten, työikäisten aikuisten ja ikäihmisten mitattua liikkumista, paikallaanoloa ja fyysistä kuntoa. Raportti pohjautuu UKK-instituutin viimeisimpien, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamien väestötutkimusten aineistoihin. Raportin mukaan suomalaiset viettävät suurimman osan valveillaoloajastaan joko

Lakialoite LA 13/2024 vp

paikallaan istuen tai makoillen. Paikallaanolo lisääntyi nuoremista vanhempiin ikäryhmiin siirryttäessä. Vastaavasti liikkuminen vähentyi ja fyysinen kunto heikentyi iän lisääntyessä.

Liikkuminen vähenee kahdessa kohdassa elämänkaarta: koko kouluiän alakoulusta lukiolaisiin ja eläkeiässä. Suurin osa liikkumisesta kertyi lyhyistä, alle viisi minuuttia kerrallaan kestäneistä jaksoista. Askeleita kertyi työikäisille keskimäärin 7 247 ja ikäihmisille 4 365 päivässä. Työikäisten aikuisten päivittäiset askeleet vähentyivät neljän vuoden aikana, erityisesti miehillä. Keskimäärin vuosina 2021—2022 otettiin päivässä 400 askelta vähemmän kuin neljä vuotta aiemmin. Fyysisessä kunnossa sen sijaan ei ole tapahtunut muutoksia. Ikäihmisten liikkumisessa ei tapahtunut juurikaan muutoksia vajaan kahden vuoden seurannan aikana.

Työikäisten tavallisin liikkumisen muoto oli kävely ja toiseksi tavallisin oli kuntosaliharjoittelu. Ikäihmiset ilmoittivat piha- ja puutarhatyöt yleisimmäksi liikkumisen muodokseen. Varsinaisista liikuntalajeista kävely oli suosituin. Fyysisen kunnan ylläpitäminen tai parantaminen ja oman terveyden edistäminen olivat sekä työikäisten aikuisten että ikäihmisten tyypillisimmät syyt liikua. Yleisimpänä liikkumisen esteenä työikäiset mainitsivat ajan puutteen ja ikäihmiset pysyvän fyysisen vamman tai toimintakyvyn rajoitteen.

Lasten ja nuorten osalta keskeisin tulos oli, että paikallaanolo lisääntyi ja liikkuminen vähentyi huomattavasti nuoremista vanhempiin ikäryhmiin siirryttäessä. Kaikissa tarkastelluissa ikäryhmissä paikallaanolo kattoi suurimman osan valveillaoloajasta, kuten aikuisillakin. Lukiolaiset viettivät paikallaan istuen tai makoillen jopa suuremman osan valveillaoloajastaan kuin työikäiset aikuiset, mutta tämä saattaa osittain olla seurausta siitä, että lukiolaisten liikemittarimittaukset ajoittuivat koronapandemian aikaan syksyille 2020.

UKK-instituutin KunnonKartta-tutkimuksen tulosten mukaan kestävyyskunto ja lihasvoima heikentyvät tasaisesti koko työuran ajan, kun taas tasapaino, liikkuvuus, ylävartalon lihaskestävyys ja vartalon lihasten hallinta heikentyvät selkeästi 40 ikävuoden jälkeen. Kun huomioidaan vielä koululaisten ja varusmiespalveluksen aloittaneiden nuorten aikuisten vuosia jatkunut kestävyyskunnan heikentyminen ja erityisesti kunnoltaan heikkokuntoisten määrän kasvaminen, aiheutuu tuleville vuosikymmenille valtava terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn haaste. Tämä tulos tarkoittaa, että pidettyjen työurien tavoittelu edellyttää merkittävää panostusta fyysisen kunnan ja toimintakyvyn vahvistamiseen. Tähän panostamisen tärkeyttä korostaa työuran alkuun tulevien nuorten heikentyvän kestävyyskunnan ohella suurempi ylipainoisten ja lihaviiden osuus.

Suomalainen terveydenhuolto on murroksessa. Hoitopolut ja ennalta ehkäisevät palvelut rakentuvat uudella tavalla, kun hyvinvointialueet ovat ottaneet kunnilta perusterveydenhuollon vastuun. Tässä yhteydessä on mahdollisuus rakentaa uusia, mutta myös menettää olemassa olevia liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen polkuja. Kansallisten ja paikallisten sote-muutoksen tekijöiden tulisikin kaikin keinoin varmistaa, että muutoksen mahdollisuus käytetään hyväksi vanhojen hyvin toimivien elintapaohjausten säilyttämiseksi ja uusien toimintatapojen käyttöön ottamiseksi.

Valtion liikuntatoimen määrärahoista rahoitetaan suomalaisen liikunta- ja urheilukulttuurin kannalta keskeisiä toimintoja, kuten kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa, huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta, suur tapahtumia sekä eri väes-

Lakialoite LA 13/2024 vp

töryhmien fyysistä aktiivisuutta edistävää Liikkuvat-kokonaisuutta ja erilaisia kehittämishankkeita. Aiemmin rahapelitoiminnan voittovaroista pääosin muodostunut liikunnan rahoitus siirtyy vuodesta 2024 lähtien osaksi valtion yleistä budjettia. Liikunnan valtionrahoitus on ollut noin 160 miljoonaa euroa vuodessa.

Liikunnan rahoitukseen kohdistuu mittavia säästöpaineita tilanteessa, jossa rahoitusta tulisi lisätä huomattavasti. Liikuntapoliittisen selonteon mukaan 2020-luvun alkupuolella — siis nyt — tarvittaisiin 120 miljoonan euron lisäpanostukset.

Vuonna 2024 liikuntatoimen perustoiminnan määrärahat laskivat yhteensä vajaat 10 miljoonaa euroa (2023: 155,2 miljoonaa euroa, 2024 TAE: 145,4 miljoonaa euroa). Leikkaukset kohdistuivat pääasiassa liikunnan järjestötoiminnan (1,3 miljoonaa euroa), liikuntapaikkarakentamisen (3 miljoonaa euroa), seuratoiminnan (1,5 miljoonaa euroa) sekä liikunnan koulutuskeskusten avustamiseen (1,5 miljoonaa euroa).

Esimerkiksi liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksilla on tärkeä vipuvaikutus rakentamisen investoinneille, ja joissakin kunnissa on linjattu, että rakentamishanke käynnistyy vain, jos hankkeelle saadaan valtionavustus. Väestön liikkumisen ja liikunnan edistämisen kannalta olisi tärkeää, että liikuntapaikkarakentamisen määrärahojen leikkauksia ei kohdenneta aluehallintovirastojen myöntämiin lähiliikuntapaikkahankkeisiin. Lähiliikuntapaikat ovat tärkeitä erityisesti lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden liikkumisen ja liikunnan harrastamisen paikkoja.

Jos opetus- ja kulttuuriministeriön sektorin valtionavustuksiin esitetyt leikkaukset toteutetaan jakosuhteiden mukaisesti, se tarkoittaa liikuntaan kohdennettavia lisäleikkauksia vuonna 2025 noin kuusi miljoonaa euroa, vuonna 2026 noin 13 miljoonaa euroa ja vuonna 2027 noin 31 miljoonaa euroa. Valtion noin 150 miljoonan euron liikuntabudjetti on varsin pieni muihin toimialoihin verrattuna. Kuitenkin silläkin ehkäistään huomattavaa haastetta: liikkumattomuuden kustannukset yhteiskunnalle ovat vuosittain yli 3 miljardia euroa.

Leikkaukset valtion liikuntabudjettiin vaikuttavat laajasti Suomen suurimpaan kansanliikkeen, jonka toimintaan osallistuu 1,8 miljoonaa suomalaista. Leikkauksista kärsivät epäoikeudenmukaisesti harrastajat sekä liikunnan ja urheilun parissa työskentelevät, jotka eivät ole voineet vaikuttaa heikentyneeseen rahapelituottojen tilanteeseen.

Koronakriisin jälkihoidossa tarvitaan paljon panostuksia etenkin lasten ja nuorten hyvinvointiin. Pysyvien ja pitkäaikaisten negatiivisten vaikutusten torjumiseksi valtion liikuntabudjettia tulisi pikemminkin kasvattaa lähivuosina.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 13/2024 vp

Laki

liikuntalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään liikuntalain (390/2015) 2 lukuun uusi 15 a § seuraavasti:

2 luku

Valtionrahoitus

15 a §

Valtionavustusten määrärahojen tarkistaminen

Edellä 12 §:n 1 momentissa, 13 §:n 1 momentissa sekä 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuja avustuksia varten valtion talousarvioon otettavien määrärahojen suuruus tarkistetaan vuosittain korottamalla edellisenä vuonna talousarvioon otettua vastaavaa määrärahaa kustannustason muutosta vastaavasti. Tarkistuksen perusteena on indeksi, joka muodostuu elinkustannusindeksistä, jonka painoarvo on yksi kolmasosa, sekä ansiotasoindeksistä, jonka painoarvo on kaksi kolmasosaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Helsingissä 9.4.2024

Marko Asell sd